

نگاهی به پیشینه و وضعیت فعلی فانوس‌های دریایی در ایران

سوسوی ساحل

از همان روزهایی که سنم به سختی قد می‌داد تا دنیای بزرگ‌ترها را به خوبی بشناسم؛ در تصورات خود از روی فیلم‌هایی که می‌دیدم، دوست داشتم یک روز از آن پله‌های متعدد و پرپیچ فانوس‌های دریایی بالا بروم و مثل شخصیت اصلی فیلم در حالی که یک شمع کوچک در دست دارم، به اتاقک بالایی برج برسم. همیشه برایم سؤال بود این برج‌های بلند و باریک که کلاهی از نور بر سر گذاشته‌اند و گوشه‌ای از ساحل جا خوش کرده‌اند، به چه کار می‌آیند؟ آن روزها با اصطلاح «فانوس دریایی» آشنا نبودم؛ فانوسی که کارکردهای بسیاری دارد و کودکی من را پر از سؤال‌های متعدد کرده بود تا حالا که بزرگ شوم و پاسخ برخی از این پرسش‌ها را پیدا کنم.

● فانوس دریایی چیست؟

فانوس‌های دریایی، برج‌های بلندی هستند که از بالای آن‌ها سیستمی از چراغ‌ها و لنزهای نوری قرار دارد تا برای شناورهایی که در دریا در حال حرکت اند علامت‌هایی را بفرستد تا مبدا راهشان را در دل دریا، در شب‌های طوفانی دریا و در زمانی که ابر؛ لحافش را روی ماه کشیده و تعیین مسیر برای ناخدای کشتی‌ها سخت است، پیدا کنند. تصور کنید یک برج خیلی بزرگ تقریباً هم‌قد و قواره برج میلاد تهران را که بر فراز نوک آن سیستمی از عدسی‌های پیچیده نصب شده و باریک‌های از نور درخشان از آن ساطع می‌شود. موتورهای الکتریکی این عدسی‌ها مثل کارگرانی هستند که بی‌وقفه کار می‌کنند تا باریکه نور با سرعت زیاد از مقابل عدسی‌ها بگذرد. آنچه پدید می‌آید سوسوی همان نوار باریکی است که در عالم کودکی تصور می‌کردم دارد به من چشمک می‌زند.

● کدی به صورت باریکه‌های چشمک‌زن

شاید برایتان جالب باشد بدانید فلسفه این باریکه‌نور درخشان چیست؟ «اصغر فلاحي» رئیس اداره عملیات دریایی سازمان بنادر و دریانوردی، یکی از افرادی است که در حوزه فانوس‌های دریایی اطلاعات خوبی دارد و با روی خوش پذیرای من است تا سؤالات دوران کودکی‌ام را پاسخ بدهد. «برای هر فانوس دریایی، کد مشخصی به صورت باریکه‌های چشمک‌زن در نظر گرفته می‌شود. در روزهایی

که مه دریا را فرا می‌گیرد، برخی از آن کدها که صدایی شبیه صدای بم شپیور دارند، فعال می‌شوند و باریکه‌های نور؛ فضای دریا را روشن می‌کنند. بیشتر فانوس‌های دریایی با نوارهای درخشانی از رنگ‌های مختلف، مسیر را روشن می‌کنند و ملوانان کشتی‌های عبوری می‌توانند فانوس دریایی را در روز یا شب تشخیص بدهند و بدانند در چه نقطه‌ای هستند. این فانوس‌ها می‌توانند جزیره‌ها، صخره‌ها و آب‌سنگ‌ها را که برای کشتیرانی در مه خطرناک‌اند، مشخص کنند». تصور کنید لب ساحل ایستاده‌اید، سیاهی شب پهن شده روی شن‌های ساحل و صدای امواج دریا مثل لالایی به گوشتان می‌خورد. در عین‌وهم آمیز بودن این صحنه، اما وقتی باریکه نور حاصل از فانوس دریایی با فاصله‌های مشخص، دل‌این تاریکی را می‌شکافد و گهگاهی ردی از نور بر دریا می‌اندازد، دلتان قرص می‌شود که در سیاهی هم می‌توان راهی گشود.

● دماغه‌ها جایی برای فانوس‌های دریایی

فلاحی سیستم عملکردی این فانوس‌های دریایی را بر پایه انتشار نور می‌داند؛ «رسیدن نور به بیننده در دریا، ساختار فانوس دریایی را تشکیل می‌دهد. کانون نور در قدیم برافروختن آتش و امروزه منبع تأمین آن نیروی الکتریسیته و انرژی خورشید است. در این میان از نقش مهم لنز هم نباید غافل شد. امروزه در دنیا کشورهای معدودی هستند که از صنعت و فناوری روز برای ساخت لنز و ایجاد